


Dějiny veřejné správy

Úvodní informace.
Počátky správního
systému v českých
zemích.







LENINSKOU GESTOU KE KOMUNISMUI

Cíle kurzu a povinnosti studentů

- Zprostředkovat studentům základní vědomosti a zkušenosti z vývoje veřejné správy v českých zemích v širších souvislostech

Podmínky ke splnění kurzu:

- Písemná zkouška



Literatura:

NENIČKA, L. 2020. Dějiny veřejné správy. Distanční studijní opora. Karviná: SU OPF.

JANÁK, J., HLEDÍKOVÁ, Z., DOBEŠ, J., 2007. Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7106-906-5.

SCHELLE, K., 2016. Dějiny veřejné správy. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-374-7.

Struktura výkladu

- Počátky veřejné správy v českém středověku
- Nástup centralizace správy za vlády Habsburků
- Reformy veřejné správy v 18. a 19. století
- Správní systém v době I. republiky
- Deformace veřejné správy za vlády totalitních režimů
- Transformace veřejné správy po roce 1989

Struktura veřejné správy

Veřejná správa

Státní správa

Ministerstva

Ostatní ústřední orgány

Územní správní úřady

Samospráva

Územní

Zájmová



Formování správního systému v Evropě

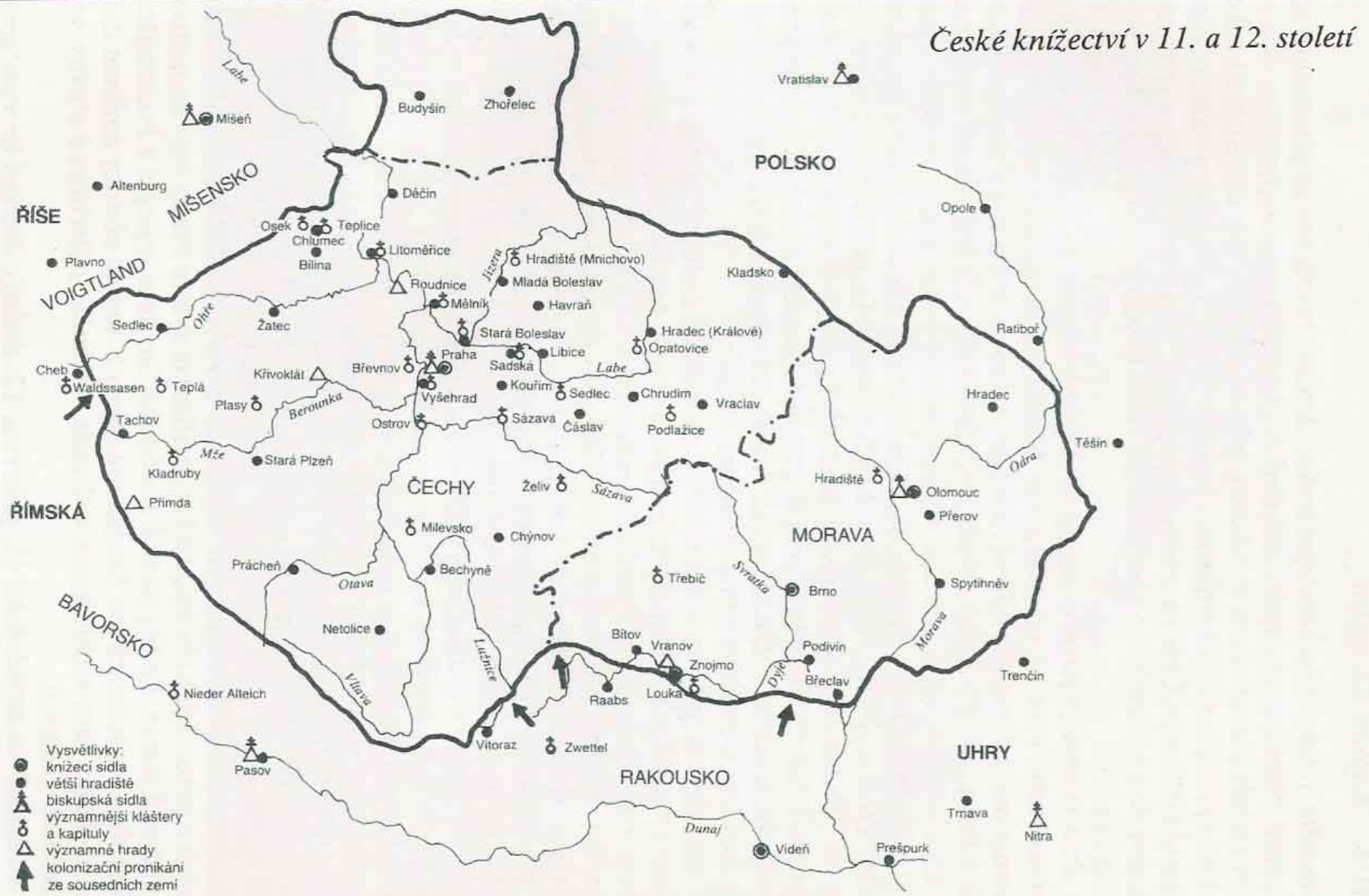
- Správní systém se začal v Evropě utvářet v návaznosti na formování centralizovaného státu.
- V důsledku ustálení hranic územně vymezených celků s určitým centrem vyvstala potřeba utváření stabilních mocenských struktur a ozbrojených sil, které by zajistily udržení daného území.

Přemyslovské knížectví

- Od pol. 10. stol. vládnoucí rod Přemyslovců začal začleňovat území dalších rodů pod svou přímou správu.
- V 11. století byly ustaveny **první dvorské úřady**, které reprezentovaly centrální správu.
- Základem místní správy byla tzv. **hradská soustava** (v čele kasteláni, později purkrabí).
- Morava byla rozdělena do tzv. údělů, které byly svěřovány do správy bratrů nebo synů vládnoucího knížete (údělníků).

Český stát

České knížectví v 11. a 12. století



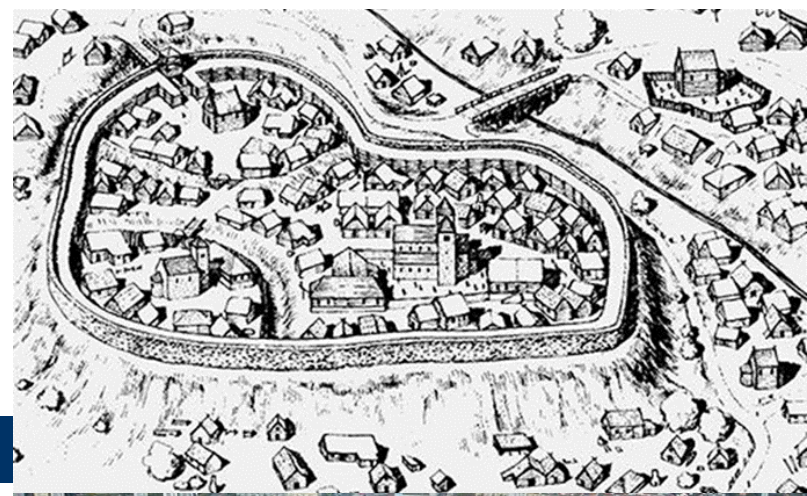
Počátky vrchnostenské správy

V době přemyslovského knížectví šlechta postupně získala dědičné vlastnictví uděleného území, a v důsledku toho vznikla vrchnostenská správa s panstvími jako správními jednotkami.



Zrod měst v českém království

- Vznik měst ve 13. století souvisel se souvisel s populačním růstem, který byl také důsledkem zvyšujících se výnosů zemědělství.
- Byl součástí osidlování (kolonizace) dosud volného území, zpravidla v pohraničních oblastech.
- Vlastních zakládání obcí zajišťovaly tzv. **lokátoři**.



Správa měst

- Města se dělila na **královská a poddanská**
- Zástupcem panovníka (vrchnosti) byl **rychtář**
- Samosprávným orgánem měst byly **rady**, obsazované měšťany a potvrzované králem
- Jejimi členy byly **konšelé**, v čele rady stál **purkmistr**

Vymření Přemyslovců a jeho dopady

V r. 1306 byl zavražděn Václav III. jako poslední Přemyslovec na českém trůně.

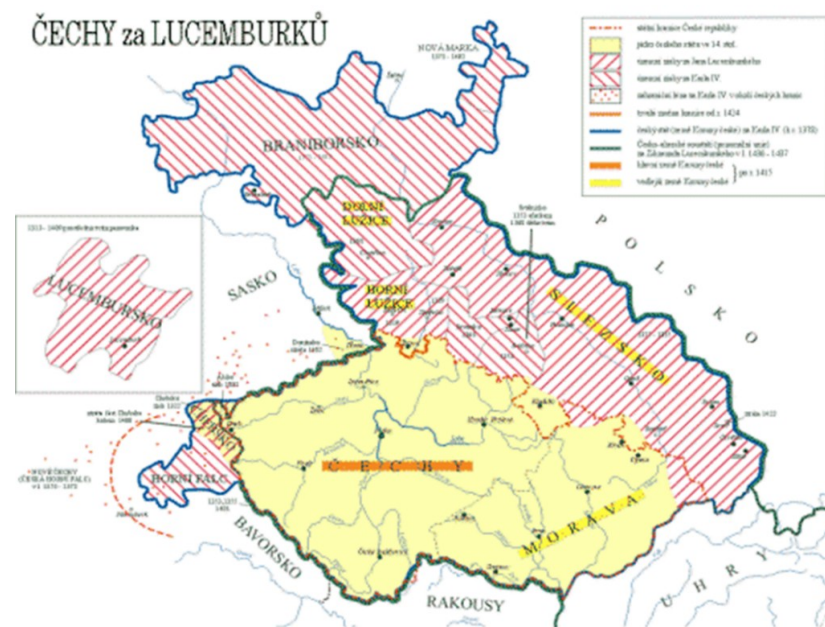


Nového panovníka přijímaly, nebo přímo volily stavy.

Nový panovník před přijetím skládal přísahu a potvrzoval zemská práva a privilegia.

Získání Slezska

- Slezská knížectví se vydělila z Polska a přijala českou lenní svrchovanost za Jana Lucemburského.
- Zachovala si vnitřní samostatnost a nevytvořila společný státní celek.



Shrnutí

- V rámci přemyslovského knížectví základy správního systému na centrální úrovni reprezentovaly **dvorské úřady a hrady** na místní úrovni.
- Postupné potvrzení dědičné držby pozemkového majetku šlechtě umožnilo **vznik vrchnostenské správy**.
- Ve 13. století začala být zakládána **města** jako nové typy sídel.
- Výsadní postavení v městské správě měli nejprve **rychtáři** – úředníci zastupující panovníka či vrchnost. Už ve 13. století se začaly formovat také **městské samosprávy, reprezentované konšely a purkmistrem**.